

Bioethiek zonder grenzen; mondialisering van gezondheid, ethiek en wetenschap

Henk ten Have, Valkhof Pers, Nijmegen 2011. 256 pp. ISBN 978 90 56 25338 7
door dr. J.A. Raymakers

Het boek bevat 14 hoofdstukken die, zoals de auteur in zijn 'Verantwoording' stelt, een bewerking zijn van columns die zijn verschenen in het Friesch Dagblad.

Zij beschrijven zijn ervaringen en overwegingen in de tijd dat hij directeur was van de afdeling voor ethiek van wetenschap en technologie van UNESCO. Het is vlot geschreven en leest gemakkelijk. Het is geen wetenschappelijk boek. Het geeft een interessante kijk op het werk van UNESCO en dat roept ook vragen op. De titel: "Bioethiek zonder grenzen" kan in meer dan één betekenis worden opgevat: zoals de subtitel zegt, als een mondiaal verbreide wetenschap betreffende het juist omgaan met de levende natuur, maar ook als een wetenschap die geen inhoudelijke grenzen, geen algemene onveranderlijke beginselen kent. Dat bedoelt de auteur uiteraard niet. Wat onder ethiek verstaan wordt is niet met zoveel woorden te vinden, en een grondslag in objectieve normen wordt niet gegeven. Vragen over de morele inhoud van family-planningsprogramma's onder auspiciën van de UN worden bijvoorbeeld niet gesteld. Het gaat dus over consensus-ethiek. Dat wil niet zeggen dat het begrip bioethiek niet wordt uitgewerkt.

De uiteenzetting over de historische groei van het begrip bioethiek van louter het gebied van de medische ethiek tot dat van de eco-ethiek is heel interessant. De schrijver gaat in op de verschillende opvattingen die in de wereld bestaan over de inhoud van (bio-)ethiek. En het is moeilijk geweest tot een consensus te komen over grondslagen, waarbij de bekende vier (autonomie, goed doen, niet schaden en rechtvaardigheid) wel zijn aanvaard, maar bijvoorbeeld de menselijke waardigheid toch aan verschillende opvattingen onderhevig blijft. Het hoofdstuk over de islamitische bioethiek geeft een interessante kijk op het denken in de islamitische wereld en ook over de Aziatische landen leest men interessante observaties. Hoofdstukken over wetenschappelijk wangedrag en medisch onderzoek in de tropen stellen terecht misbruiken aan de orde. Het hoofdstuk over nanotechnologie mist diepgang.

Ethiek is kennelijk een van de 5 speerpunten van UNESCO. De afdeling kent een aantal commissies waarvan het werk door ten Have als directeur gecoördineerd werd. De IBC (Internationale Bioethische Commissie) is een commissie van 36 experts. Er is ook een intergouvernementele commissie, een commissie van internationale organisaties (als WHO, FAO, European Group on Ethics etc) en een groep (COMEST) die zich met milieuetiek en wetenschapsetiek bezighoudt.

Zoals gezegd, het boek is geen wetenschappelijk werk, maar een verzameling uitgewerkte en lezenswaardige essays. Zij geven een interessante kijk op het werk van deze afdeling van UNESCO. Er is een uitvoerige, goed gedocumenteerde bibliografie.